

Трансцендентальне світовідчуття Григорія Сковороди та Генрі Торо

Северин Надія Василівна

канд. філос. наук, доцент

Національний технічний університет «ХПІ»

Нетрадиційне буття, трансцендентальне й кардіоцентричне світовідчуття та своя, відмінна від інших, філософія характеризують двох філософів – українського та американського – та привертають до них увагу дослідників. Їхнє нетрадиційне буття демонструє яскраву типологію та спонукає до типолого-порівняльного дослідження незважаючи на те, що Г. Сковорода жив у другій половині XVIII століття, а Г. Торо – у першій половині XIX. Той факт, що «філософія серця» та софіологія Сковороди привертала увагу і знайшла подальший розвиток у російській релігійній філософії (В. Соловйов, С. Булгаков, П. Флоренський), вже широко досліджений як у вітчизняній, так і в зарубіжній філософській думці. Однак сьогодні його спосіб життя та філософія викликають зацікавленість американських дослідників (Ф. Маттісен, Л. Едель та ін.), які бачать зв'язок між історією «українського Сократа» та «волденським усамітненням» американського філософа Генрі Торо, у яких вони відмічають притаманний обом конфлікт зі світом, нарцисизм, репрезентацію себе в ролі «одиниці», «відразу від багатства, достойне і опрощене життя» [1, с. 304].

Мандрівний спосіб життя Г. Сковороди став реалізацією його кардіоцентричної думки. Відомий вислів філософа про «світ», що «нагадує театр», та роль «простої, усамітненої» особи в ньому, пояснює його вибір. Такий симбіоз елліністичної ідеї «світ-театр» і сквородинського концепту «спорідненої праці», що сприяє обожненню людини, й демонструє стиль життя українського мислителя. Абсолютизація епікурейського принципу «просте-необхідне» стала одним із наріжних каменів «опрощеного» буття мандрівного філософа. Саме в цьому помітна цілковита схожість з «опрощенням» Г. Торо, і це увінчує національно-культурну традицію

України та Сполучених Штатів. «Опрощення» Торо мало під собою національний ґрунт – властива протестантизму невибагливість, демократичність, аскетизм, хоча у ХІХ ст. воно розглядалося також як протест-виклик безпринципному збагаченню американців як у себе вдома, так і поза межами США.

В Україні ідея «опрощення» мала більш глибокі корені. Православ'я також проповідувало скромне й смиренне життя, що, очевидно, й увібрав у себе Сковорода. Однак опрощене й мандрівне побутування було притаманне й українському козацтву, і це певною мірою відбилося на способі життя сина козацького роду. Ще просвітителі ХVІІІ ст. виступали за розумну достатність і проти будь-якого надлишку в житті людини (Г. Кониський та ін.). Отже, спираючись на традицію, Сковорода (загалом, як і Торо) протиставляє своє «опрощення» все більш зростаючій грошоманії в Україні другої половини ХVІІІ ст. За часів Сковороди відбувалася остаточна руйнація Запорізької Січі та закріпачення й деморалізація українців. Тому за таких умов індивідуальне усамітнення мандрівного філософа є гідним наслідуванням, продовженням християнсько-стоїтичної та козацької традицій.

Г. Торо стверджував, що «Бог – самотній», а Бог у нього – це Природа, тому він пішов до Бога у «Волденський ліс» від суспільства, яке «втомлює й набридає» [1], де прожив самотником більше двох років. Випускник Гарварду з вищою гуманітарною освітою не зміг «знайти себе» у тогочасному американському суспільстві, пройнявся відразою до цінностей «світу» та, як і Сковорода, плекав у собі трансцендентальне й кардіоцентричне світовідчуття і реалізовував свою філософію у власному стилі життя. Він довів, що особистість не вимірюється банківськими рахунками й високою посадою, а має в собі Боже начало, яке найкраще проявляється в гармонії з боготвореною Природою та в самодостатньому бутті. Зрештою, «Волденський експеримент» Г. Торо та «мандрівне життя» Г. Сковороди

пояснюються й іншими чинниками (психологічними, філософсько-культурними, психоаналітичними), які потребують окремих досліджень.

Література:

1. Пригодій С.М. Американський романтизм. Полікритика: Навч. посібник / С.М. Пригодій, О.П. Горенко. – К.: Либідь, 2006. – 440 с.